

Борис Фајфрић

СПЦО Илинци, епархија Сремска

Крсташка опсада Антиохије и проналазак Светог копља

Сажетак: Први крсташки рат је био од кључне важности за стварање латинског краљевства на Блиском истоку. У том рату су освојени важни градови, што је на крају резултирало остваривање циља рата, а то је освајање Јерусалима и ослобођење Христовог гроба од муслимана. Оно што је можда било од кључне важности, јесте освајање утврђеног града Антиохије. Овај град је био сигуран пролаз према Јерусалиму, тако да је био од велике важности. Међутим, он није био лак за освојити, због својих јаких камених зидина и камених кула. Опсада града је била једна од најтежих за крсташе током Првог крсташког рата. Крсташи су током опсаде пролазили кроз тешко психичко стање, где су многи дезертирели. После дужег времена су освојили град, у којем су пронашли свету реликвију која ће им дати снаге за даље борбе, а то је копље којим је прободен Исус Христос. Током тражења Светог копља, Антиохију су, која је била пуна крсташа, опсели муслимани. Иако је био мали број крсташа, они су под вођством својих духовних лица и са Светим копљем на челу, изашли из Антиохије и разбили муслиманску војску.

Кључне речи: крсташи, Антиохија, муслимани, Византија, опсада, Свето копље.

Крсташки ратови су били верски ратови између две религије: римокатоличког¹ хришћанства и ислама. Иако се византијски цар Алексије обратио папи Урбану II за помоћ, он није имао у виду верски рат, него војну помоћ која би му помогла у освајању одузете територије. Истина је да су Византијци у Првом крсташком рату били у савезу са крсташима, али је он кратко трајао и од самог почетка су постојале тензије између православних и римокатолика. Тај савез је трајао све до освајања Никеје², а званично се прекинуо током опсаде Антиохије. У свим великим и одлучујућим биткама крсташа,³ Византинци нису били присутни нити су учествовали, тако да се овај рат водио између римокатолицизма и ислама. Међутим, као сви ратови, тако и овај је имао више територијалну — империјалистичку особину. Вера је ту била само параван и изговор како би се велики број људи придружио рату. Истина, било је и оних који су искрено ишли да ослободе гроб Исуса Христа, али је таквих било веома мало. Већина њих је ишла у рат ради бољег живота или тери-

¹ Намерно је наглашено да је у питању римокатоличко хришћанство, јер су римокатолици творци крсташких ратова.

² Никеју су освојили Византинци и то мирним путем. Византијска војска је тајно преговарала са муслиманима, како крсташи не би дознали. Захваљујући Византинцима, становници Никеје су били поштеђени покоља, а који су крсташи жељно прижељкивали. Управо ће Никеја бити главни разлог прекида савеза, јер је за њих било незамисливо да се са муслиманима преговора и према њима хумано опходи.

³ Византијска војска је током опсаде Антиохије напустила крсташе и у важним биткама није учествовала, тако да се сви злочни крсташа не могу приписати Византији и православнима. Пример томе је опсада Никеје, која је захваљујући Византинцима мирно окончана. Византија је дуго година научила да живи мирно са муслиманским живљем и да сарађује са њима. Крсташки рат им је био непознаница, иако су поједини ратови имали верски значај, али не онакви какви су их западањаци доживљавали, а то је масакром.

торије, укључујући и самог папу Урбана II, који је желео да своју папску власт прошири на Исток.

Током крсташких похода, десили су се многи мистични догађаји који су били присутни све до освајања Јерусалима 1099. године, када су крсташи видели пале крсташе, свете ратнике (Георгија, Димитрија, Меркурија) који су им се прикључивали у борбама. Центар догађаја током Првог крсташког рата је проналазак Светог копља, којим је прободен Исус Христос, а које је током битака уливало крсташима храброст и тако им доносило победе. Сви ти чудесни догађаји су се почели јављати током и после опсаде Антиохије, која спада међу значајним опсадама у историји крсташких ратова.

1. Антиохија

Антиохија је древни хришћански град који се спомиње у Новом Завету. Има претпоставки да је Христос у близини Антиохије излечио кћер Хананејке, која је била паганка: „И уставиши оданге, оиџде у крајеве тирске и сидонске, и ушавши у кућу, хџеде да њо нико не дозна; но није се моџао сакриџи. Јер чувши за њеџа жена у чијој кћери беше дух нечисти, дође и џаде к ноџама њеџовим“ (Мк. 7, 24–25). Један од седам ђакона, по имену Никола, био је родом из Антиохије: „И реч ова би џодна свему народу. И изабраше Сџефана, човека исџуњеноџа вером и Духом Свеџим, и Филиџа, и Прохора, и Никанора, и Тимона, и Пармена, и Николу џрозелиџа из Анџиохије“ (Дап. 6, 5). Када је архиђакон Стефан пострадао у Јерусалиму, многи хришћани су напустили град и населили се у Дамаск, где су основали јудеохришћанску заједницу. Међутим, оно по чему је Антиохија посебно позната, а има велики значај за хришћанство, јесте настанак имена **хришћанин**: „И они се целу џодину сасџајаше са Црквом, и учџше мноџи народ; и наџрије у Анџиохиџи ученици бџше названи Хришћани“ (Дап. 11, 26).

Током ширења хришћанства и организовање Цркве, Антиохија је увек била у средишту црквене мисије. Дуго времена се веровало да је апостол Петар деловао у Антиохији, ширећи хришћанство. Због тога се он сматрао првим епископом Антиохије, а што нам потврђује Јевсевије Кесарисџки: „...Иџњаџије, мноџима и до сада слављен, друџи џосле Пейџра еџискоџа у Анџиохиџи.“⁴ Антохија је била прва станица одакле је апостол Павле кренуо на своја прва три мисионарска путовања, тако да је град касније постао главно средиште одакле се хришћанство ширило, као што су Мала Азија, Блиски Исток, Балканско полуострво, јужна Италија, па чак и Рим.⁵

Антиохијска црква је спадала међу добро организованим заједницама током апостолског времена. Ту су деловали познати свети оци, као што су: Игњатије Богоносац, Теофило и Серапион. На Првом васељенском сабору 325. године у Никеји је учествовао велики број епископа из Антиохије (76–80). Црква у Антихоји је била међу главним стожерима сузбијања јеретичког учења, као што су монتانизам, оригенизам итд. Епископи Антиохије су били први који су осудили Павла Самосатског. У граду је деловала позната богословска школа, која се истицала по своме буквалном тумачењу Библије, из које су изашли два позната јеретика: Арије и Несторије. Без обзира што је Антиохија дала два опасна јеретика, она се против јереси борила жестоко. Још пре Првог васељенског сабора, у Антиохији је одржан сабор 324. године на којем је Арије осуђен, као и његово учење. Несторијанство и монофизитство је задало веће проблеме Антиохији. Велики број монаха је тада прешао

⁴ Јевсевије Памфил, *Исџориџа цркве*, Шибеник 2003, 3, 36, 82–83.

⁵ Радомир Поповић, *Православље на раскрџћу векова*, Београд 1999, 58.

у монофизитство, где су неки епископи монофизити пар пута преузимали патријаршијску катедру. Ипак, Антиохија је успела са њима да се избори и да у исто време врши утицај у суседној Јерменији.⁶

Због све чешћих сукоба и проблема са монофизитима, Антиохији је претила опасност од иноверних освајача. Управо када је Византију потресала унутрашња криза, Персијанци су упали у византијску територију и освајали је. Године 611. Персијанци су освојили Антиохију, а онда и Дамаск. По освајању Сирије, пут ка осталим деловима византијске територије је био отворен, па су Персијанци освојили и Јерусалим, из којег су однели највећу хришћанску светињу, Часни Крст. Међутим, персијска власт над Антихијом и осталим деловима отетих територија није дуго трајала. Цар Ираклије је организовао поход на Персију и повратио све изгубљене територије, као и Часни Крст.⁷

Антиохија је за Византију била огромна одбрамбена тврђава. То је био бастиљон одбране Византије од разних завојевача. Сви византијски цареви су били свесни њене важности, као и непријатељи. Ускоро по Ираклијевом походу, Арабљани су започели са немилосрдним освајањима и ширењем ислама. Територије Византије су биле прве на мети. Прво што су напали је Јерусалим, којег су убрзо и освојили. Следећа мета је била Антиохија и цела Сирија, коју су одмах почели нападати. Међутим, ускоро је дошло и до међусобних муслиманских сукоба, посебно између две породице: фатимида⁸ и абасида.⁹ Затим ће се појавити племе Турци — Селџуци, који су све више јачали. Они су освојили Дамаск, Јерусалим (1077), а 1084. године Антиохију, чиме је Византија изгубила своју главну одбрану. Тадашњи византијски цар Алексије Комнин је увидео да је време да се прогласи узбуна, па се обратио Западу за помоћ. Тада су по западним земљама почеле да се шире гласине о муслиманској тиранији над хришћанима, а које су биле главни узрок за покретање крсташких ратова.

2. Пут за Антиохију

Крсташке ратове је организовао папа Урбан II. Велики број витезова се тада одазвао папином позиву у верски рат. Све крсташке војске су тада из западних земаља дошли у Константинопољ, одакле су пребачени на непријатељску територију. Први циљ им је била Никеја, а коју су, захављујући Византинцима, преговорима освојили. Следеће место је била Антиохија.¹⁰

⁶ *Исџо*, 58 — 62.

⁷ О овоме детаљније видети Борис Фајфрић, „Поход византијског цара Ираклија на Персију и повратак Часног Крста у Јерусалим“, у: *Видослов* бр. 59, Требиње 2013, 141–160.

⁸ Фатимиди су шиитска династија која је владала подручјем Магреба, Египта и Леванта од 910. до 1171. године. Оснивач је Абдулах ал — Махди Билах, који је тврдио да потиче од пророка Мухамеда, преко његове ћерке Фатиме одакле и долази назив ове династије. Фатимиди су пореклом из Туниса, чији ће се калифат, након освајања Египта, пренети у Каиро. Под египатским калифатом су тада спадали Палестина, северна Африка, Сирија, Јемен и Хеџаз. Били су толерантни према Јеврејима и хришћанима. Саладинови походи ће овој династији донети крај.

⁹ Абасиди су сунитска династија коју је основао Абул Абас, стриц пророка Мухамеда, по коме је ова династија и добила име. Незадовољни владавином Умајада, Абасиди су подигли устанак, освојили Сирију и убили калифа Мервана II. За новог калифа је изабран Абул Абас, а после његове смрти наследио га је Ал — Менсур, који је преместио седиште калифата у Багдад. Током владавине Харин ал — Рашида и Мамуна, Багдад је процветао у економском и културном смислу, и тако постао најбогатији град. Ратовали су против Византије, где су два пута опседали Константинопољ: 782. и 806. године. Одржавали су добре односе са Карлом Великим. Напади Многола су допринели да династија нестане.

¹⁰ О почецима Првог крсташког рата детаљније погледати Жељко Фајфрић, *Исџорија крсташких ратова*, Ср. Митровица 2006, 36–76.

Након освајања Никеје, војска се припремала за Антиохију. Међутим, већ тада су почеле да се јављају тензије између западњака и источних, јер су Византинци без њиховог знања преговарали са муслиманима, па је Никеја припала њима. Тако нешто крсташи нису планирали. Са друге стране, Византинци су им били потребни због познавања земље, па су крсташке вође безвољно прихватили да буду са њима у коалицији. Због тешког пута, договорили су да се војска подели у две групе. Прва група се упутила према Тарсу, у којој су се налазиле крсташке вође Боемунд, Стефан од Блоа и Роберт од Нормандије, а која је била претходница. Са њима је ишла и византијска војска под командом Татициуса. Друга група се кретала североисточно, како би заобишла Таворске планине и спустила се према Антиохији. У тој групи су се налазили Готфри од Бујона, Иго од Вермандоа и Роберт од Фландрије.¹¹

Група крсташа под вођством Боемнуда је морала да прође Дорилеју да би дошла до Антиохије. Међутим, они нису знали да су били праћени од султана Килиџ Арслана, који је био господар Никеје. Он је желео да се освети крсташима због пораза, па их је пратио и чекајући моменат за напад. Када је тај моменат дошао, муслимани су изненада напали крсташе и почели да их посипају стрелама. Боемнуд, који је био прибран ратник са искуством, организовао је своју војску у одбрамбени положај. Он је успео чак и да одржи охрабрујући говор својим витезовима: „*Госпо-до и храбри виџезови Христѡа, ево нам се диѡика ѡриближила са свих сѡрана. Сѡо-ѡа, нека се сви виѡезови храбро одуѡру неѡриѡаѡељима и нека ѡешаѡинци рашире шаѡоре ѡажљиво и дрзо.*“¹²

Одмах по завршетку говора, Турци су их окружили и жестоко напали. Крсташи су били опкољени са свих страна, што им је отежавало у одбрани. Са њима су биле и жене, које су их охрабривале и доносиле воду. Боемнуд је послао гласника да јави осталим вођама да хитно дођу и помогну. Када су чули вест о нападу Турака, упутили су се према њима. У међувремену су се крсташи са Византинцима сабрали и кренули у контра напад. Ускоро је дошла и остала војска, која је отерала муслимане и од њих освојила богат плен. Крсташи су тада остварили велику победу.¹³

Током битке код Дорилеје, десио се један догађај који ће касније бити неизоставни део током крсташких борби. Тада су почеле да се шире приче да су им се током битке придружили небески витезови, тј. источни свети ратници: Георгије, Димитрије и Меркурије.¹⁴

После успешне победе, крсташи су наставили свој пут према Антиохији. Успут су склопили савез са Јерменима зарад борбе против Турака — Селџука, који су се налазили у пределима Месопотамије, Кападокије, североисточног дела Сирије и уз обалу Средоземног мора. Јермени су склопили савез са крсташима и помогли им да мирно дођу до Антиохије, тако што су Турке напали и истерали их из њихових предела. Тада је дошло и до разилажења једног дела крсташке војске који су водили Танкред и Балдуин. Њих двојица су се упутили према Тарсу и освојили га. Међутим, дошло је до препирке између Танкреда и Балдуина, а разлог је био власништво над градом. Танкред је успео да Тарс придобије за себе, док је Балдуин тврдио да њему заслуга припада за освајање града, као и сам град. Незадовољан ситуацијом, Балдуин је желео да за себе освоји један источни град, па се упутио према Еде-

¹¹ О крсташким вођама детаљније видети Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 52–63.

¹² August C. Krey, *The First Crusade*, London 1921, 113.

¹³ *Исѡо*, 113–115.

¹⁴ Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 77–78.

си коју је освојио 1098. године и прогласио је првом западном кнежевином.¹⁵ За њега је крсташки поход био завршен.

3. Опсада Антиохије

После битке код Дорилеје, крсташи су наставили пут ка Антиохији, која им је била главна препрека према Јерусалиму. Антиохија је морала пасти, јер би тиме себи омогућили слободан пролаз према Јерусалиму, а и користила би им као одбрана од напада муслимана.

У октобру 1097. године, крсташи су стигли пред зидине Антиохије и затекли невероватан приказ њене величине. Град је био окружен снажним зидинама и високим каменима кулама, које су биле главни стуб одбране.¹⁶ Зидине су крсташима задавале главобољу, јер нису знали како их пробити, док је то управнику града Јаги Сијану уливало наду да ће их они спречити да продру у град и тако их приморати да одустану од даље опсаде. Међутим, њега су тада највише мучили издајници, а најсумњивији су били хришћани, којих је тада било доста. У Антиохији је живео велики број грчких, јерменских и сиријских хришћана, међу којима је била неслога и нетрпељивост. То управнику није представљао разлог да скине сумњу на њих, па је патријарха Јована заробио и бацио у тамницу, док је велики број хришћана истеран из града, а црква Светог Петра претворена у стају за коње.¹⁷

Јаги Сијан био је свестан да је град био добро ограђен бедемима дугих дванаест хиљада метара са тристо четрдесет кула, које су подигнуте на три различита нивоа. На западном делу града налазила се река Оронт, која је била велика препрека за нападе. Он је такође био свестан да је имао и мањак ратника, њих око шест — седам хиљада, док је крсташа било око тридесет хиљада. Ако би крсташи неким случајем ушли у град, не би било довољно људи да одбрани становништво од постоља.¹⁸ Зато је почео да тражи савезнике. Он се обратио Ридвану од Алепа, који је уствари био господар над Антиохијом. Међутим, он је одбио Сијана, не схватајући озбиљну претњу крсташа. Зато се Сијан обратио Дукаку, господару Дамаска, који је прихватио његов позив. Њему су се придружили Туркоман Тогтекин и емир Јана ад Даула, господар Хомса. Ускоро ће им се придружити Кербуг, атабег Мосула, који је једини био свестан претње крсташа, али је такође у одбрани Антиохије видео и своју прилику да она дође под његову власт. Помоћ су обећали султани Багдада и Персије. Тиме је Сијан себи обезбедио војну помоћ, па је могао слободно да организује одбрану.¹⁹

Крсташи су се улогорили у селу Марат, где се турска војска извесно време налазила, али се разбежала чим су видели крсташку војску.²⁰ Крсташи су били изненађени високим каменом зидинама и кулама, јер су тако нешто прву пут видели. У Европи су се још увек тада утврђења градила од дрвета, тако да је ово за њих била непознаница. Управо су камене зидине изазвале збуњеност међу крсташким вођама, јер нису знали како и на који начин да нападну град. Зато су одржали савето-

¹⁵ Фјодор Успенски, *Историја Византијског царства од 11. до 15. века. Источно питање*, Београд 2000, 118.

¹⁶ Jonathan Phillips, *The Crusades 1095–1197*, Great Britain 2002, 23.

¹⁷ Steven Runciman, *A History of the Crusades. Volume I: The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*, New York 1995, 214–215.

¹⁸ Амин Малуф, *Крсташки ратови у очима Арапа*, Београд 2006, 37–38.

¹⁹ Runciman, *A History*, 215.

²⁰ Steven Runciman “The First Crusade: Antioch to Ascalon”, у: *A History of the Crusades* (ed. Kenneth M. Setton), Madison — Milwaukee — London 1969, 309.

вање, на којем су били присутни: Стефан од Блоа, бискуп Адемар, Рајмунд од Сен Жила²¹, Готфри од Бујона, Иго од Вермандоа, Боемунд, Роберт од Нормандије, Роберт од Фландрије, византијски генерал Татициус и Петар Пустиањак.²² На саветовању су изнети различити начини напада. Већина њих је заговарала да се сачека помоћ од Француске или Византије. Међутим, било је и оних који су били за директан напад, верујући да ће им лично Бог помоћи. Ипак ће преовладати прва струја, када је Танкредо дошао и рекао да помоћ стиже. На крају је одлучено да се врше напади на Антиохију, чекајући да у граду завлада глад.²³

Након саветовања, крсташи су започели са опсадом, чекајући и верујући да ће се муслимани предати када наступи криза глади. Међутим, они нису ни знали да је Антиохија била добро снабдевена са залихама, јер су се унутар налазили вртви и обрађена земљишта. У граду је некада живело око 200 000 људи, док је те 1097. било око 40 000, а некадашње насељене четврти су биле претворене у њиве или воћњаке.²⁴ Због величине града, крсташи нису били у стању цео град да опколе, него су опсели само три капије, тако да су се муслимани преко оних слободних делова могли снабдевати са намирницама.²⁵ Ипак, међу муслиманима је владао страх, па је било појединаца који су тајно напуштали град, бежећи у планине и по другим местима.²⁶

Не чекајући пуно времена, крсташи су започели са нападима. Једна армија крсташа је напала Гвоздени мост, где су однели прву победу и запленили велики број оваца и осталих намирница.²⁷ Међутим, то је трајало само кратко, јер се опсада одужила. Прошли су месеци, али без значајних успеха.²⁸ Унутар крсташког логора почели су сукоби. Док је Рајмунд захтевао непрестане нападе, верујући да ће то изазвати панику у граду, дотле се Боемунд противио. Он је био свестан да се Антиохија може освојити само преко неког изнутра који ће им отворити капије. Зато је он ступио у контакт са једним становником у граду, а опсада настављена. Међутим, та дуга опсада ће им тешко пасти.²⁹

Опсада Антиохије је потрајала девет месеци и била је веома напорна за крсташе. Све залихе хране су нестале, а коњи умрли. Крсташи су тешко дочекали сиријску зимску кишу, која је била узрок великом броју умрлих или дезертирању. Напади су и даље трајали, али су били безуспешни. Саградили су себи војне машине, па су катапултима бомбардовали град главама заробљеника, верујући да ће то уплашити становнике и приморати их на предају, али није било тако. Крсташка војска је све више губила самопуздање и почела да размишља о одустајању од даљих похода, укључујући и самог Боемунда.³⁰ Тада је савезништво са Византијом почело да

²¹ Он је тада био веома болестан, због чега је био ношен на носилима. Сви су тада мислили да ће умрети, али је успео да победи болест.

²² Петар Пустиањак је био вођа просјака, под чијим вођством су крсташи — просјаци први дошли у Палестину. Међутим, они су код Никеје доживели масакр и само је пар њих, заједно са Петром Пустиањак, преживело. Њима се може приписати главна заслуга што су крсташи у првом свом походу остварили велике успехе, јер су муслимани веровали да су сви крсташи били као просјаци и да ће са њима лако да се изборе, што се за њих показало веома кобно.

²³ Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 86–87.

²⁴ Малуф, *нав. гел.*, 39.

²⁵ Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 87.

²⁶ Креј, *нав. гел.*, 126.

²⁷ Runciman, *A History*, 215.

²⁸ Paine M., *The Crusades*, Harpenden 2005, 39.

²⁹ Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 87–88.

³⁰ Paine, *нав. гел.*, 40–41; Philips, *нав. гел.*, 23.

све дубље запада у кризу. За тешко стање окривили су Византију, сматрајући да су их издали, јер им нису послали помоћ. Татициуса су непрестано нападали и оптуживали за издају, тако да је одлучио да одустане од похода и тајно напусти логор. Тиме је окончан савез Византије и крсташа.³¹ Вероватно је Боемунд био тај који је сејао нетрпељивост према Татициусу, јер му је он сметао у његовим намерама. Боемунд је желео Антиохију за себе, а Татициус је био ту да води рачуна да се сва утврђења врате Византији. Када је он напустио опсаду, Боменуду је био отворен пут ка остваривању његовог плана.³²

Док су крсташа доживљавали кризу, муслимани су са зидина посматрали њихову агонију, па су све више изводили изненадне нападе. Чак су и пркосили крсташима, тако што су православне хришћане стављали у кавезе и постављали их на зидине како би их крсташа видели.³³ То их је само разљутило, па се њихова крволочност према заробљеним муслиманима још више разбуктала. Бомбардовање одсеченим главама се појачала, а заробљени муслимани су били приморани да носе копља на која су била натакнуте главе њихових сабораца.³⁴ У међувремену је избио земљотрес, што су многи схватили као неки Божији знак или опомену. Неки су тврдили да су тада видели неки знак са неба, па је Адемар наредио да се пости три дана. Тада су почеле да се јављају визије међу крсташима и то код сиромашнијег слоја. Највише се у визијама истицао Петар Бартоломеј, а која су била у вези са Светим копљем.³⁵

Управник Антиохије, Јаги Сијан, надао се опстанку због тешког стања код Латина, али је и даље са нестрпљењем очекивао помоћ. Дана 9. фебруара 1098. године са кула Антиохије видела се војска Алепа коју је послао Ридван. Међутим, они нису одмах напали крсташе, него су вршили припреме за битку, а која је планирана за сутрашњи дан. Ридван се није усудио одмах да нападне крсташку војску, него је прво организовао одбрану. Док су они организовали одбрану, крсташа су извршили изненадан напад на њих и потукли их. У међувремену су муслимани из Антиохије напали крсташе, где су током битке сазнали да је њихова помоћ поражена. Ово је за Јаги Сијана била поражавајућа вест, па је наду улагао у емира Карбуку, господара Мосула.³⁶ Његове наде су се обистиниле. Војска из Мосула се појавила³⁷ и изазвала панику код крсташа.³⁸

Сазнавши да се војска из Мосула приближила и да представља опасност, крсташа су морали хитно реаговати. Боемунд је успоставио контакт са својим шпијунском унутар Антиохије. У питању је био ковач оклопа и надзорник одбране, по имену Фируз. Он је био муслиман јерменског порекла, који је дошао у сукоб са Јаги Сијаном. Фируз је желео да се управнику освети, па је склопио заверу са Франђима³⁹, а они су му заузврат обећали много злата и земље. Он се са њима договорио да им током ноћи спусти конопцац, како би ушли у једну од кула. Ускоро је тај дан дошао, а који детаљно описује хроничар Ибн ал Атир: „*Каг би склоиљен сѳоразум из-*

³¹ Ж. Фајфрић, *нав. дел.*, 89–90.

³² Успенски, *нав. дел.*, 119–120.

³³ Paine, *нав. дел.*, 40–41.

³⁴ Ж. Фајфрић, *нав. дел.*, 90.

³⁵ *Истѳо*, 92.

³⁶ Малуф, *нав. дел.*, 43–44.

³⁷ Они су се извесно време задржали код Едесе, јер су је покушали повратити. У томе су погрешили, јер су крсташа добили на времену и освојили Антиохију.

³⁸ Runciman, *A History*, 231.

³⁹ Муслимански назив за Франке, тј. крсташе.

међу Франђа и њој њроклейој ковача оклоја, ови се усјенџираше до њој њрозорчейша, ошворише ја и дацише конојце уз које се њоје још много људи. Када их беше скоро њет њтоштина, засвираше у њтруде чим њоче свишати, знајући да су браниоци испрџвени од дуја дгења. Јаји Сијан усјаде и уџиша шџа се њо збива. Одговорише му да се њтруде олашавају са цџишаделе коју је зацело освојио душманин.⁴⁰

Када је Јаги Сијан са кула чуо трубе, знао је да су крсташи успели да провале у град. Такође је знао да су то учинили уз помоћ некога из града, само није знао да је у питању био муслиман. Он је ионако у очајном стању одлучио да напусти град.⁴¹ Док је бежао из града, крсташи су за то време убијали све што им се нашло на путу. Жртве су били чак и јерменски хришћани.⁴² Међутим, ни Јаги Сијан није најбоље прошао. Он је током бежања пао са коња, а пратња га оставила. Пронашли су га Јермени који су га убили, а његову главу однели Боемнуду, где су за то добили награду.⁴³

Током напада крсташа, син Јаги Сијана, Шемс ад Давла, успео је да се спаси, забарикадиравши се у цитадели. Крсташи су покушали да је провале, али су неколико пута били одбијени. Током напада на цитаделу Боемнуд је био рањен. Зато је он преговарао са Шемсом, нудећи му слободу уколико се преда, али ју је одбио.⁴⁴ Он ће касније изгубити вођство над цитаделом и замениће га Ахмед ибн Мерван.

Крсташи су успели да Антиохију очисте од *неверника* и да преузму управу над градом. Бискуп Адемар је пронашао антиохијског патријарха и ослободио га. Међутим, они у граду нису пронашли злато нити хране, а испред града их је чекала турска војска. По улицама Антиохије лежали су лешеви, изазивајући опасност од заразе. Уместо да славе своју победу, они су се успаничили.⁴⁵

4. Људождери

Након освајања Антиохије, крсташи су имали низ освајачких акција у околини града. Међутим, то су били мали градови којих није било тешко освојити. Један град се истицао од осталих, али не због своје важности, него због онога шта се тамо десило. Био је у питању град Мара. То је био мали градић, који чак није имао ни своју војску. Током опсаде Антиохије, велики број људи је напустио град, плашећи се за своје животе. Када су крсташи опколили Мару, град је бранила градска милиција са неколико младића без војничког искуства. Они су због недостатка средстава за одбрану, користили кошнице пчела и њима гађали крсташе. Град је успео да се одупре нападима пуне две недеље. Свесни да су немоћни пред моћном крсташком армијом, ступили су у преговоре са Боемундом, који им је обећао поштеду, уколико се предају. Они су тај услов прихватили. Међутим, крсташи се нису држали договора, него су почели да их убијају. Крсташи се нису зауставили само на покољу, него су њихови чиновници постали неморални и катастрофални. Крсташи су своје жртве убијали и на крају их јели. Један франачки хроничар ће признати: „У Мари, наши су ограсле њајане кували у коџловима, а чељад су набијали на ражањ и џрождирали џечене.“⁴⁶

⁴⁰ Малуф, *нав. дел.*, 49–50.

⁴¹ *Исџо*, 50.

⁴² Ж. Фајфрић, *нав. дел.*, 95.

⁴³ Runciman, *A History*, 234.

⁴⁴ Малуф, *нав. дел.*, 50–51.

⁴⁵ Ж. Фајфрић, *нав. дел.*, 95.

⁴⁶ Малуф, *нав. дел.*, 56–57.

Овај чин западних хришћана је био пренеражавајућ, јер је то било у супротности са хришћанским начелима и Христовим заповестима. Касније ће неко покушати да тај чин оправда, написавши у писму папи да су због глади из нужде били приморани да једу људско месо. Међутим, то неће бити баш тако, јер су многи крсташи у том чину уживали, па су по улицама Маре изјављивали како им се грицка месо Сарацена. Овај ужас над Маром ће се завршити када крсташи одлуче да га запале.⁴⁷ Међутим, ови људождери ће, под вођством војника Таруфа, наставити свој ужасни чин током продора према Јерусалиму. Они су муслиманима уливали страх, због чега им се многи нису усудили супротставити.

5. Свето копље

Док су крсташи по Антиохији узалудно тражили храну и чистили улице од лешева, за то време се Кербук⁴⁸ почео припремати за напад. Први циљ му је била цитадела, у којој се сакрио Шемс ал Давла. Он је желео да из цитаделе врши напад на град, али су крсташи имали добру одбрану. Они су саградили зид који је ограђивао Антиохију и тиме онемогућавао напад муслимана. Међутим, у граду је све више владало незадовољство, па су многи дезертирели. Крсташи су очекивали помоћ од византијског цара Алексија, али је он од помоћи одустао.⁴⁹ Кербук је за то време наставио оштре нападе и успео да освоји једну од кула. Крсташи су почели да губе наду, па су почеле да се јављају визије.⁵⁰

Измучени од глади и преплашени, крсташи су почели да виђају анђеле, пале крсташе и Крст. Један од витезова је, по имену Стефан од Валенције, видео Христа који му је рекао да је Бог разочаран њиховим понашањем, које се заснивало на блудничењу, раскалашношћу и грехом, па је било потребно да се промени њихов начин живота. Највише се у визији тада истицао Петар Бартоломеј, коме се јавио Свети Андреј и рекао му о месту на коме се налази Свето Копље. У ову његову визију су сви сумњали, укључујући и бискупа Адемара, јер су Свето Копље видели у Цариграду. Једино му је веровао Рајмунд, али нико од сумњичавих се није усудио да га исмеје. Зато се скупило око дванаест крсташа, који су копајући у цркви Светог Петра тражили Копље. Након дугог времена копања, пронађено је Копље и тада је завладало усхићење код крсташа.⁵¹ У његове визије је и даље сумњао Адемар, сматрајући га шарлатаном, али се није превише бунио. Његове сумње су биле оправдане, јер постоји вероватноћа да је Петар подметнуо део метала у цркву.⁵²

6. Коначни обрачун

Свето копље, које је пронађено у цркви Светог Петра, улило је у крсташе веру да ће извојевати победу над муслиманима, верујући да их оно чини непобедивим. То је био тренутак победе или смрти. Бискуп Адемар је наредио да се пости пет дана пред битку и одржао је службу у којој су се помолили Богу за победу над *неверницима*.

⁴⁷ Исто, 58.

⁴⁸ Војна помоћ из Дамаска се одужила, да би се на крају од ње одустало.

⁴⁹ Алексију је дошла вест да је Антиохија пала и да су се крсташи разишли. Такође му је претила опасност од Турака, па је то био разлог зашто није послао помоћ.

⁵⁰ Runciman "The First", 319–320.

⁵¹ Ж. Фајфрић, *нав. дел.*, 96–98.

⁵² Steven Runciman "The First", 321.

Боменуд је тада био врховни командант, па је он и организовао напад. Испад крсташа десио се у понедељак 28. јуна. Колону крсташа предводили су свештеници обучени у беле одежде. Иза њих је било шест група војника коју су водили: Иго од Вермандоа, Роберт од Фландрије, Готфри Бујонски, Роберт од Нормандије, Боемунд, Танкред и бискуп Адемар. Уз њих је био Тафур, вођа људождера, а иза њих жене крсташа. Испред крсташа је ишло Свето копље, које је носио капелан Рајмунд, а које је било водич у њихову сигурну победу.⁵³ Када су крсташа напали, Кербугов командант, Васаб ибн Махмуд, је захтевао да се одмах изврши напад на крсташе, али је Кербуг то одбио чекајући прилику да их у једном ударцу уништи. Међутим, видевши да они напредују, затражио је да се преговара о миру, али Франци о томе нису хтели ни да чују. Зато је наредио да се крсташа гађају стрелом, мислећи да ће тако изазавати панику и натерати их на повлачење. Боемунд је био спреман на овакав потез муслимана, тако да су крсташа под његовом командом успешно преживели напад стрела.⁵⁴ Сви крсташа су тврдили да су тада видели свете ратнике (Димитрија, Георгија и Меркурија), као и духове палих крсташа, који су се спуштали низ околних брда.⁵⁵

Када је турска војска видела да су крсташа незауостављиви, настала је паника међу њима. Многи су, плашећи се за свој живот, почели да напуштају бојиште и да беже. Крсташа су их јурили, не обазирјући се на њихове кампове и благо. Њихов циљ је био да што више побију своје непријатеље, што су и постигли. Они који су преживели, били су убијени од Сарацена и Јермена са друге стране. Кербуг је успео да побегне у Мосул, али је овим поразом запечатио своју судбину као владара.⁵⁶

Док су муслимани бежали од крсташа, за то време је командант цитаделе, Ахмед ибн Мерван, гледао како се турска војска повлачи. Због тога је послао свога гласника да понуди предају. Међутим, у граду се тада налазио Рајмунд од Сен Жила, па се гласник њему обратио. Када је Ахмед сазнао да ће Рајмунд освојити цитаделу, а не Боемунд, повукао је своју предају, чекајући да се врати Боемунд. Вероватно је постојао договор између њих двојице да се цитадела преда само Боемунду. Након предаје је велики број муслимана прешао у хришћанство, укључујући и Ахмеда.⁵⁷

Закључак

Након велике победе код Антиохије, крсташа су себи обезбедили сигуран пут за Јерусалим. Муслиманска војска је била расута због међусобних сукоба, тако да су крсташа у миру могли да иду према своме циљу, Јерусалиму. Управу над Антиохијом је преузео Боменуд. Некадашњи договор да све освојене градове предају Византији су пале у заборав.⁵⁸ Пад Антиохије је имао важну улогу у Првом крсташком рату, јер је крсташима осигурао пут у достизању свога циља, освајању Јерусалима.

⁵³ Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 99.

⁵⁴ Runciman, *A History*, 323.

⁵⁵ Ж. Фајфрић, *нав. гел.*, 99.

⁵⁶ Runciman, *A History*, 248–249.

⁵⁷ *Исџо*, 249.

⁵⁸ Када су крсташа пролазили кроз Константинопољ, током њиховог путовања за Јерусалим, крсташке вође су обећале византијском цару да ће се сви освојени градови вратити Византији.

Crusader siege of Antioch and finding the Holy spear

Summary: The first crusade was crucial to the creation of the Latin kingdom in the Middle East. In this war they won important towns, which eventually resulted in the achievement of the objective of the war, and that the conquest of Jerusalem and the liberation of the Holy Sepulchre from Muslims. What may be of key importance, is the conquest of the fortified city of Antioch. This city was a safe passage to Jerusalem, so that was of great importance. However, it was not easy to win, because of its strong stone walls and stone towers. The siege was one of the hardest of the crusaders during the First Crusade. Crusaders during the siege went through difficult mental state, where many deserted. After a long time they captured the city, where they found a holy relic that will give them the strength to continue the fight, and that's the lance that pierced Jesus Christ. During the search of the Holy spear the Antioch, which was full of crusaders, besieged Muslims. Although there was a small number of crusaders, they were led by their spiritual people and the Holy spear headed, out of Antioch and smashed the Muslim army.

Key words: crusaders, Antioch, muslims, Byzantine, siege, Holy spear.

Библиографија

Извори

Јевсевије Памфил (2003), *Историја цркве*, Шибеник 2003;

Литература

Малуф, А. (2006), *Крстишки райнови у очима Араја*, Београд;

Поповић, Р. (1999), *Православље на раскрићу векова*, Београд;

Успенски, Ф. (2000), *Историја Византијској царства од 11. до 15. века. Источно ијишање*, Београд;

Фајфрић, Б. (2013), „Поход византијског цара Ираклија на Персију и повратак Часног Крста у Јерусалим“, у: *Видослов* бр. 59, Требиње;

Фајфрић, Ж. (2006), *Историја крстишких райнова*, Ср. Митровица;

Krey, A. (1921), *The First Crusade*, London;

Paine, M. (2005), *The Crusades*, Harpenden;

Philips, J. (2002), *The Crusades 1095–1197*, Great Britain;

Runciman, S. (1995), *A History of the Crusades. Volume I: The First Crusade and the Foundation of the Kingdom of Jerusalem*, New York;

Runciman, S. (1969), “The First Crusade: Antioch to Ascalon”, у: *A History of the Crusades* (ed. Kenneth M. Setton), Madison — Milwaukee — London.